

Dvetisíc rokov sa jej nikto na nič nepýtal. No ona má čo povedať Trumpovi aj Kollárovi

16. 5. 2023, zdroj: kultura.sme.sk

Autor: Soňa Jánošová

Inscenáciu lokasté uviedol festival Nová Dráma.

Mnohí ľudia poznajú príbeh tébskeho kráľa Láia, ktorý nechcel deti. Odmietal svoju manželku a pre sexuálne potešenie radšej uniesol mladého chlapca. Celý svet pozná príbeh kráľa Oidipa, ktorý sa všemožne snažil ujsť veštbe: zabiješ svojho otca a oženíš sa s vlastnou matkou. Dobre známy je aj príbeh bratov Eteokla a Polyneika, ktorí sa vzájomne zabili v súboji.

Pozná však niekto lokasté?

Na ženu, kráľovnú, manželku a matku, ktorá zohrávala úlohu v každom z týchto príbehov, sa rovnako ako na väčšinu mýtických žien zabúda. Antických dramatikov priveľmi nezaujímalo, ako sa cítila, keď jej telo pridávali ako bonus ku kráľovstvu.

Sigmund Freud nepomenoval túžbu chlapca po matkinej láske jej menom, ale po Oidipovi. A hlboké pocity matky, ktorá vidí, že jej deti sú prekliate a nečaká ich nič dobré, nezaujímali ani moderných autorov.

lokasté, Juraj Poliak, Jana Oláhová, Petr Konáš (zdroj: Branislav Konečný) Trump a Kollár nahradili zlomyseľných bohov

lokasté však po vyše dvoch tisícročiach prehovorila v hre Lukáša Brutovského, ktorý je zároveň jej režisérom. Ak sa na niečo oplatilo počkať, potom na slová tejto ženy.

Moderné rozprávanie klasických mýtov nie je žiadnou novinkou. K antickej mytológii sa autori vracajú cyklicky a aj 21. storočie už má vlastné prerozprávania. Len málokedy však sa však ku slovu dostane postava, ktorá vždy stála bokom a málokedy hovorí svoj príbeh tak, akoby sa dial dnes.

Do deja sa občas zamotajú nielen zlomyseľní olympskí bohovia, ale ich miesto vedľa veľmi dobre nahradí aj Donald Trump, Andrew Tate či Boris Kollár. Je to rýchle, vtipné, často nekorektné a ironické

Napríklad vtedy, keď lokasté hovorí o porade či skôr politickom summite, ktorý v Tébach zvolali na vyriešenie problému s obávanou Sfinx.

„Niekoľko povedal: spravíš nám sedemdesiat káv, Eurydika, máme tu menšiu poradu. Eurydika sa usmiala a stoštyridsať očí odprevadilo jej zadok k miestnosti s kávovarom a niekto zamrmral: veru tak, žena je hádanka. When you're a star they let you do it, you can do anything, grab 'em by the pussy, povedal Donald Trump a poprosil si dvojité porcie mlieka. Vy víte, čo je to pussy, opýtal sa Miloš Zeman Vovu Vladimiroviča, ale ten to veľmi dobre vedel. Veľmi dobre vedel, čo je to pussy a tak sa len pousmial.“

Nejde však len o žarty.

Brutovský vie, že klasické príbehy sa opakujú, a tak mor pripomína trochu inú pandémiu, nekonkrétna staroveká vojna naberá až priveľmi aktuálne obrysy a ženy patria za múry domov nielen v Tébach, ale aj v predstavách mocných influencerov.

lokasté, Juraj Poliak, Jana Oláhová, Petr Konáš (zdroj: Branislav Konečný)

Rozprávanie je náročná disciplína Rovnako zaujímavé ako pohrávanie sa s príbehom je jeho rozprávanie. Brutovský nemá potrebu vytvárať inscenáciu, v ktorej budú postavy zobrazovať príbeh vojny či ponižovania žien. Stačí, ak ho herci budú vedieť dobre vyrozprávať a diváci počúvať.

Inscenácia vznikla v spolupráci Slovenského komorného divadla Martin a Městských divadel pražských, čomu zodpovedá aj herecké obsadenie. Jana Oláhová a Petr Konáš si striedajú mužské a ženské časti príbehu, prechádzajú zo slovenčiny do češtiny.

Niekedy sa zdá, že sa vezú na vlnu antickej veľkoleposti, potom zas v ostrom prestrihu pripomínajú tanečníkov na tiktoku. Uťahujú si z utrpenia „svojich“ postáv a presne pointujú, kam všetkých vedie mačistické videnie sveta.

Rozprávanie je v mnohých ohľadoch náročná herecká disciplína, pretože od protagonistov vyžaduje absolútne nasadenie, dôkladnú prácu s tempom a pointami. To všetko sa Oláhovej a Konášovi darí a ich výkony sú strhujúce iste aj pre tú časť obecnstva, ktorá nemá antické mýty úplne v malíčku.

Pohybujú sa na čistej šikmej scéne a spoločnosť im robí výtvarník Juraj Poliak. Ten počas celej inscenácie vo vrchnej časti javiska vyrába nadrozmerné sadrové odliatky ženskej tváre, ktoré v jednotlivých častiach príbehu zohrávajú svoju symbolickú úlohu a v závere inscenácie sú odkazom tak na antiku, ako aj súčasnosť.

Príbeh začne žiť vlastným životom

Hoci inscenácia rozpráva viaceré všeobecné príbehy, hlavným zostáva postavenie ženy. Kedysi aj dnes.

Iokasté Autor, réžia, hudba (výber): Lukáš Brutovský Dramaturgia: Miro Dacho Účinkujú: Jana Oláhová, Petr Konáš, Juraj Poliak Scéna: Pavel Borák Kostýmy: Zuzana Hudáková Dramaturgická spolupráca: Lenka Dombrovská Videoart: Matouš Ondra Premiéra: 28. a 29. 10. 2022 v Štúdiu SKD Martin Iokasté je súčasťou hlavného programu práve prebiehajúceho festivalu Nová Dráma/New Drama, ktorý prináša inscenácie súčasných autorov a autoriek. Potrvá do 20. mája.

Autor textu Lukáš Brutovský, Jana Oláhová ako predstaviteľka doteraz vždy mlčiacej Iokasté a vlastne celá inscenácia ani v náznaku neskĺzne do lacnej popisnosti. Nedáva priestor frázam, ani už dobre známym informáciám o patriarcháte. Kládie vedľa seba mýty a príbehy ako fakty, necháva na obecnstve, aby si vlastný úsudok urobilo samo.

Občas vďaka tomu inscenácia pôsobí, že síce má pre Iokasté a všetky umlčané, podupané a zničené ženy hlboký súcit, ale nedokáže im pomôcť.

Potom sa však znova ukáže, že príbeh sa dá nielen rozprávať, prežívať a dokola opakovať, ale aj zastaviť, vziať do rúk a niekedy ho dokonca aj prebodnúť mečom.

Je to silný a oslobodzujúci záver. Pre Iokasté, ženy aj mužov v publiku a možno aj pre celé ľudstvo.